

The Level of Knowledge about HIV/AIDS of Drug Users in Mersin City

Mersin İlinde Uyuşturucu Madde Kullanıcılarının HIV/AIDS Konusundaki Bilgi Düzeyleri

Gülay Börekçi, Asiye Uzel

ORIGINAL
INVESTIGATION
ÖZGÜN
ARAŞTIRMA

ABSTRACT
ÖZET

Objective: Drug addiction is one of the most important problems that is increasing all over the world. Drug users are at high risk for infectious diseases, especially HIV/AIDS. The aim of this study was to determine the level of knowledge about HIV/AIDS of drug users.

Materials and Methods: This study was performed in a total of 151 drug users, who were arrested by the Narcotic Police Department and voluntarily attended the study in Mersin. The data, including socio-demographic characteristics, information about drug usage, and the drug user's knowledge about HIV/AIDS were obtained using a questionnaire.

Results: The results showed that 56.3% of the drug users were aged 14-24 years; 92.1% were male; 47.6% were high school education, 46.4% were free workers; and 43% had multiple sexual partners. Of the study participants, 64.9% first used drugs when they were aged between 10-18 years, and 92.5% had used hashish. In addition, 92.1% of them answered correctly that HIV/AIDS is a contagious disease. The rates of drug users giving the correct answer regarding the blood and sexual transmission routes of HIV/AIDS were higher than for other transmission routes. The majority of drug users had acquired their knowledge about HIV/AIDS from the press.

Conclusion: The results suggest that drug users need more knowledge about HIV/AIDS.

Key words: Substance abuse, HIV, AIDS, knowledge

Amaç: Uyuşturucu madde bağımlılığı tüm dünyada artış gösteren önemli sorunlardan biridir. Uyuşturucu madde kullananlar enfeksiyon hastalıkları ve özellikle HIV/AIDS için yüksek risk grubunu oluşturmaktadırlar. Bu çalışmada uyuşturucu madde kullanıcılarının HIV/AIDS hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Çalışma Mersin Emniyet Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü Narkotik Bürosu'na uyuşturucu madde kullanımı nedeniyle tutuklu olarak getirilen kişiler ile dışarıda bu maddeleri serbest olarak kullanan gönüllü 151 kişi üzerinde yapılmıştır. Araştırmaya katılan kişilerin sosyodemografik ve madde kullanım ile HIV/AIDS konusundaki bilgileri, anket formu uygulanarak elde edilmiştir.

Bulgular: Uyuşturucu madde kullananların %56,3'ü 14-24 yaş aralığında olup, %92,1'inin erkek, %47,6'sının lise ve üzeri eğitime sahip olduğu, %46,4'ünün serbest meslek sahibi olduğu ve %43'ünün eş dışında cinsel teması olduğu belirlenmiştir. Uyuşturucu madde kullanmaya başlama yaşı %64,9'unda 10-18 yaş olup, bu kişilerin %92,5'i esrar kullandığını belirtmiştir. Uyuşturucu madde kullanıcılarının %92,1'i HIV/AIDS'in bulaşıcı olduğunu; bulaş yollarından kan ve cinsel yolu daha çok bildiği, buna karşın diğer bulaş yollarına ait bilgilerinin düşük olduğu ve %75'inin HIV/AIDS hakkındaki bilgiyi basından edindiği belirlenmiştir.

Sonuç: Uyuşturucu madde kullanıcılarının HIV/AIDS hakkında daha fazla bilgiye gereksinimleri olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Madde kötüye kullanımı, HIV, AIDS, bilgi

Mersin Üniversitesi Sağlık
Yüksekokulu, Mersin, Türkiye

Available Online Date/
Çevrimiçi Yayın Tarihi
27.05.2013

Submitted/Geliş Tarihi
23.08.2012

Accepted/Kabul Tarihi
10.12.2012

Correspondance/Yazışma
Dr. Gülay Börekçi,
Mersin Üniversitesi Sağlık
Yüksekokulu,
33342 Mersin, Türkiye
Phone: +90 324 341 28 15
e.mail:
gulay_borekci@yahoo.com

This study was presented at
the 34 Turkish Microbiology
Congress, 7-11 November 2010,
Kyrenia, Cyprus.

7-11 Kasım 2010 tarihlerinde
Gime, Kıbrıs'da düzenlenen
XXXIV. Türk Mikrobiyoloji
Kongresi'nde sunulmuştur.

©Copyright 2013
by Erciyes University School of
Medicine - Available online at
www.erciyesmedicaljournal.com
©Telif Hakkı 2013
Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi
Makale metnine
www.erciyesmedicaljournal.com
web sayfasından ulaşılabilir.

Giriş

Türkiye Büyük Millet Meclisi, ilgili Meclis Araştırması Komisyonu Raporuna (2008) göre madde bağımlılarının sayısı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de giderek artmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 2010 verilerine göre tüm dünyada 2 milyar alkol kullanıcısı, 1,3 milyar sigara ve 185 milyon uyuşturucu madde kullanıcısı bulunmaktadır. Ülkemizde madde kullanım yaygınlığına yönelik ülke genelini kapsayan bir çalışma bulunmamakla birlikte; yapılan çalışmalarda madde kullanımının genç nüfusta yoğunlaştığı ve madde kullananların yaklaşık %75'inin 20 yaş öncesi adölesan dönemde olduğu belirtilmektedir (1, 2). Göçler, hızlı kentleşme, ekonomik dengesizlikler, sosyo-kültürel değişimler ve eğlence kültürü ile birlikte yaygınlaşan madde kullanımı ülkemizde de ciddi sorunlar yaratmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin coğrafi konumu nedeniyle, bağımlılık yapan maddelerin trafiğinde dünyada stratejik bir noktada bulunması, tehlikeyi daha da artırmaktadır. Uyuşturucu madde kullanımının coğrafi olarak liman ve limana yakın şehirlerde yüksek olduğu bildirilmektedir (1, 3). Bir liman kenti olması ve yoğun göç alması nedeni ile uyuşturucu trafiği yönünden önemli merkezlerden birini oluşturan Mersin ilinde Mersin Emniyet Müdürlüğü verilerine göre; 2009-2010 yılları arasında uyuşturucu madde kullanımından tutuklu olanların sayısı 2009' da 505 ve 2010 yılında ise 570'dir. Dışarıda serbest olarak uyuşturucu madde kullanan kişilerin sayısının ise bu sayıların çok üstünde olduğu tahmin edilebilir (Mersin Emniyet Müdürlüğü yayınlanmamış veri).

Madde kullanımı kardiyovasküler hastalıklar, kanser ve enfeksiyon hastalıkları gibi pek çok sağlık problemlerine neden olmaktadır. Özellikle, damar yoluyla madde kullanan kişiler, enfeksiyon hastalıkları için önemli bir risk grubunu oluşturmaktadırlar. Madde bağımlılarının genellikle birden çok cinsel eşlerinin olması, para ve madde temini için cinsel ilişkiye girebilmeleri de bu grupta, özellikle HIV/AIDS ve cinsel yolla bulaşan diğer enfeksiyonların (CYBE) sık görülmesine neden olmaktadır (4, 5). DSÖ 2011 raporuna göre tüm dünyada HIV/AIDS'li 34 milyon kişinin bulunduğu ve her yıl 2,7 milyon kişinin bu virüsle enfekte olduğu ve 1,8 milyon kişinin bu hastalığa bağlı olarak öldüğü belirtilmektedir. HIV/AIDS'e karşı yapılan mücadele sonuçları tüm dünyada azalmaya neden olurken (UNAIDS/WHO; 2009), ülkemiz de ise Sağlık Bakanlığı, Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2010 verilerine göre son yıllarda artış olduğu bildirilmektedir.

HIV/AIDS'le mücadelede öncelikli olarak gençlerin, yüksek riskli grupların ve tüm toplumun bilinçlendirilmesi için yapılan eğitimler önemli bir yer oluşturmaktadır. Ülkemiz 2005-2015 sağlık sektörü için ulusal stratejiler ve eylem planı içerisinde "cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ve HIV/AIDS sıklığının azaltılması" ile "gençlerin cinsel sağlık ve üreme sağlığı düzeylerinin yükseltilmesi" öncelikli konular arasında yer almaktadır. HIV/AIDS ulusal stratejik planı içinde "toplumun HIV/AIDS ve diğer CYBE'in bulaşma ve korunma yolları konularında eğitilmesi, bilinçlendirilmesi ve olumlu davranış değişikliğinin geliştirilmesi ile yüksek risk altında olan ve riskli davranış gösterebilecek gruplara yönelik bilgilendirme/egitim girişimlerinin desteklenmesi" yer almaktadır (6, 7). Son yıllarda başta medya yoluyla olmak üzere bilinçlendirilme çalışmaları yapılmasına rağmen, cinsellik ve cinsellik ile ilgili tüm konular tabu olarak kabul edildiği ve eğitimde yer verilmediği için konuyla ilgili bilgilendirme girişimleri yetersiz kalmaktadır (8, 9).

Ülkemizde HIV/AIDS bilgi düzeylerini belirleyen çalışmaların çoğunluğu okullardaki öğrencilere yönelik yapılmıştır (10-12). Uyuşturucu madde kullanıcıları, hapishanedekiler ve sokak çocukları gibi eğitim olanaklarından yeterince yararlanamamış riskli gruplara yönelik çalışmalar ise ya çok az ya da hiç yapılmamıştır. Genelev kadınlarının HIV bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik yapılan önceki çalışmamızda bu grubun HIV/AIDS ve diğer CYBE konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları ve korunmak için etkin bir yöntem kullanmadıkları görülmüştür (13). Bu çalışmada Mersin ilinde yaşayan ve uyuşturucu madde kullanan kişilerin HIV/AIDS konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler

Tanımlayıcı olarak yapılan bu çalışma 2009-2010 tarihleri arasında, gönüllü olarak katılan 151 kişi üzerinde yapılmıştır. Çalışma popülasyonu Mersin Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü Narkotik Bürosu'na tutuklu olarak getirilen kişiler ile dışarıda serbest olarak kullanan kişilerden oluşmuştur. Çalışmada tutuklular dışındaki kişiler uyuşturucu madde kullananların arkadaşlarından oluşmuş olup, bu kişilere arkadaşları aracılığıyla buldukları yere gidilerek veya çağrılarak ulaşılmıştır.

Çalışmaya başlamadan önce Mersin 1 No'lu Etik Kurulu ile Mersin Emniyet Müdürlüğü'nden yazılı izinler alınmış ve sosyo-demografik özellikler (yaş, cinsiyet, eğitim, meslek vb), madde kullanım bilgileri (uyuşturucu madde kullanmadan önce yasal madde kulla-

nımı [sigara, alkol], yasal olmayan maddelerin [esrar, morfin-ero-in, kokain] kullanım sıklığı, vb) ve HIV/AIDS konusundaki bilgileri içeren toplam 50 sorudan oluşan anket formu yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences, V. 13.0) ve MedCalc (V.12.1.3) paket programları kullanıldı.

Bulgular

Araştırmaya katılan ve yaş ortalaması 27,08± 9,15 yıl olan uyuşturucu madde kullanıcılarının demografik özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Bu kişilerin %56,3'ünün 14-24 yaş aralığında olduğu, %92,1'inin erkek, %47,6'sının lise ve üzeri eğitime sahip olduğu belirlenmiştir. Bunların %18,5'inin işsiz, %19,2'inin öğrenci, %46,4'ünün serbest meslek sahibi olduğu ve %55,6'sının 250-750 TL arasında gelirleri olduğu saptanmıştır. Uyuşturucu madde kullanıcılarının %63,6'sının bekâr olduğu, %74,8'inin ailesi ile birlikte yaşadığı ve %82,8'inin ilde ikamet ettiği görülmüştür. Bu kişilerin %21,2'sinin babasının okuryazar olmadığı, %39,1'inin babasının ilköğretim düzeyinde eğitime sahip olduğu; anne eğitim düzeyinin ise %45,7'sinin okuryazar olmadığı ve %30,5'inin ilköğretim düzeyinde eğitime sahip olduğu, %97,4'ünün heteroseksüel cinsel davranışı olduğu ve %43'ünün eş dışında cinsel teması olduğu belirlenmiştir. Ayrıca uyuşturucu madde kullananların %75,5'inin HIV/AIDS hakkındaki bilgiyi basından edindikleri diğer bilgi edinme kaynaklarının ise düşük olduğu saptanmıştır.

Tablo 2'de uyuşturucu madde kullanıcılarının madde kullanım bilgileri verilmiştir. Uyuşturucu madde kullanıcılarının %92,7'si uyuşturucu madde kullanmadan önce başka bir madde kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu kişilerin %67,8'i uyuşturucu madde kullanmadan önce sigara ve alkol kullandıklarını belirtmişlerdir. Şu an kullanılan maddeler arasında esrar kullanımını %92,5 olarak saptanmış, daha az oranda ise sentetikler (cannagon, ekstazy, LSD) (%35), morfin-ero-in (%25) ve kokainin (%9,2) yer aldığı görülmüştür. Madde kullanıcılarının %39,7'si her gün, %31,8'i haftada 1-3 kez bu maddeleri kullandığını belirtmiştir. Bu kişilerin madde kullanmaya başlama yaşı incelendiğinde; kullanıcıların %20,5'inin 10-14, %44,4'ünün ise 15-18 yaşlarında uyuşturucu madde kullanmaya başladıkları belirlenmiştir. Ayrıca uyuşturucu madde kullanıcılarının %64,2'si uyuşturucu maddeyi arkadaşlarından temin ettiklerini ve %89,4'ü arkadaşlarının da uyuşturucu madde kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu kişilerde uyuşturucu madde kullanım nedeni sorgulandığında; merak (%49,7) ve arkadaş etkisinin (%43,7) daha fazla olduğu görülmüştür. Uyuşturucu madde kullanıcılarının %91,4'ünün madde kullanımı ile ilgili herhangi bir tedavi görmediği ve %86,8'inin uyuşturucu maddeyi temin etmek için suç işlemediği saptanmıştır.

Uyuşturucu madde kullanıcılarının HIV/AIDS hakkındaki bilgileri incelendiğinde; HIV/AIDS hakkında bilginiz var mı? sorusuna bu kişilerin %46,4'ü evet, %39,7'si çok az ve %13,9'u da hayır yanıtını vermişlerdir. HIV/AIDS'in kendisi için risk oluşturup oluşturmadığı sorusuna ise katılımcıların %65,6'sı evet, %23,2'si hayır, %11,3'ü ise bilmiyorum olarak belirtmişlerdir.

Tablo 3'de uyuşturucu madde kullanıcılarının HIV/AIDS konusundaki bilgi düzeyleri verilmiştir. Bu kişilerin %92,1'i HIV/AIDS'in bulaşıcı olduğunu bilmiştir. Uyuşturucu madde kullanıcılarının HIV/AIDS'in cinsel yolla (%92,7) ve kan yolu ile (%86,1)'i bulaştı-

Tablo 1. Uyuşturucu madde kullanıcılarının demografik özelliklerinin sıklık dağılımı (n=151)

Değişkenler	Sayı	%	X ²	p
Yaş			89,397	<0,001
14-24	85	56,3		
25-34	37	24,5		
35-44	20	13,2		
45 yaş ve üzeri	9	5,9		
Cinsiyet			105,139	<0,001
Kadın	12	7,9		
Erkek	139	92,1		
Eğitim			74,199	<0,001
Okuryazar değil	7	4,6		
Okuryazar (diplomasız)	8	5,3		
İlköğretim	64	42,4		
Lise	36	23,8		
Üniversite	36	23,8		
Meslek			79,960	<0,001
İşsiz	28	18,5		
Öğrenci	29	19,2		
Serbest Meslek	70	46,4		
İşçi	21	13,9		
Emekli	3	2,0		
Gelir düzeyi			86,483	<0,001
250 TL altı	33	21,9		
250-750 TL arası	84	55,6		
751-1500 TL arası	28	18,5		
1500 TL üstü	6	4,0		
Medeni hali			150,272	<0,001
Bekar	96	63,6		
Evli	46	30,5		
Boşanmış	5	3,3		
Dul	4	2,6		
Yaşam Ortamı			118,026	<0,001
Aile	113	74,8		
Arkadaş	24	15,9		
Yalnız	14	9,3		
Yaşadığı yer			269,636	<0,001
Köy	7	4,6		
Kasaba	6	4,0		
İlçe	13	8,6		
İl	125	82,8		
Baba eğitim düzeyi			43,934	<0,001
Okuryazar değil	32	21,2		
Okuryazar (diplomasız)	26	17,2		
İlköğretim	59	39,1		
Lise	25	16,6		
Üniversite	9	6,0		
Anne eğitim düzeyi			93,470	<0,001
Okuryazar Değil	69	45,7		
Okuryazar (diplomasız)	15	9,9		
İlköğretim	46	30,5		
Lise	16	10,6		
Üniversite	5	3,3		

Eş dışında cinsel temas				9,629	0,008
Var	65	43,0			
Yok	52	34,4			
Cevap vermeyen	34	22,5			
Cinsel davranışı				278,477	<0,001
Heteroseksüel	147	97,4			
Homoseksüel	2	1,3			
Biseksüel	2	1,3			
Bilgi edinme kaynakları				226,292	<0,001
Basın	114	75,5			
Arkadaş	47	31,8			
İnternet	32	21,2			
Okul	24	15,9			
Sağlık personeli	18	11,9			
Aile	13	8,6			
Telefon danışmanı	5	3,3			

ğını bilme oranları yüksek iken, diğer bulaş yollarını bilme oranları ile HIV/AIDS'in belirtileri, tedavisi ve aşısının olup olmadığı ile ilgili bilgilerinin ise düşük olduğu belirlenmiştir.

Tartışma

Uyuşturucu madde kullanımı ile ilgili yapılan ulusal ve uluslararası düzeydeki çalışmalarda; uyuşturucu madde kullanımının genellikle 15-24 yaş aralığındaki genç nüfusta, erkek cinsiyette, kentsel ve limana yakın alanlarda yaşayanlarda, düşük eğitim düzeyine sahip kişilerde, bekarlarda, işsiz ve serbest meslek sahibi kişilerde daha yaygın olduğu belirtilmektedir (14-16). Benzer şekilde sunulan çalışmada da uyuşturucu madde kullanıcılarının %56,3'ünün 14-24 yaş aralığında olduğu ve %92,1'inin ise erkeklerden oluştuğu, çoğunluğunun düşük veya orta düzeyde eğitime ve maddi gelire sahip olduğu belirlendi. Bu sonuçlar adölesanların hem uyuşturucu madde, hem de cinsel yolla bulaşan hastalıklar yönünden risk altında olduğunu gösterir.

Bulgularımız, uyuşturucu madde kullanıcıları arasında en yaygın kullanılan maddenin esrar olduğunu göstermektedir. UNODC 2010 ve Türkiye Uyuşturucu Raporu 2010 raporlarına göre tüm dünyada uyuşturucu madde kullanımı yönünden esrar ilk sırada yer almaktadır. Bu sonuçlar ülkemizde yapılan diğer çalışmalar ile de benzerlik göstermektedir (1, 15). Esrarın yaygın kullanılmasının nedeni muhtemelen kolay ulaşılabilir ve ucuz olması, kullanımının kolay olması, olası zararlarının hafife alınması ve sosyal olarak diğer yasadışı maddelere göre daha kabul edilir görülmesi ile ilgili olabilir. Sunulan çalışmada sentetikler (captagon, ekstazy, LSD) ile morfin-eroin ve kokain gibi diğer uyuşturucu maddelerin kullanma sıklığı düşük bulunmuştur.

Bu çalışmada, uyuşturucu madde kullanıcılarının %64,9'u 10-18 yaşlarında uyuşturucu madde kullanmaya başladığını ve %92,7'si uyuşturucu madde kullanmadan önce başka bir madde kullandığını ifade etti. Bu maddeler çoğunluk için sigara ve alkol idi. Bu yaş döneminde sigara kullanmaya başlayan her dört kişiden üçünün bu maddeyi bağımlılık düzeyinde kullanmaya devam ettiği ve diğer uyuşturucu maddelere yönelim kazandıkları bildirilmektedir (17). T.C. İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (KOM) 2009 raporuna göre; sigara ve alkolün diğer bağımlılık yapan ve yasal olmayan

maddeleri kullanmaya başlamada öncü olduğu belirtilmektedir. Böylece adölesan dönemde başlanan uyuşturucu madde kullanımı ilerleyen dönemlerde bağımlılığa dönüşüp, bireyin yaşamını tehdit edici düzeylere ulaşabilmektedir.

Gençlerin ergenlik döneminde rol model arayışları madde kullanımında etkili olabilmekte ve madde bağımlılığı olan kişi bir süre sonra madde satıcısı olma, hırsızlık, gasp, fuhuş, yaralama vb. gibi bazı bireysel ve organize suçlara yönelik davranışlarda bulunabilmektedirler (1). Çalışmamızda uyuşturucu madde kullanıcılarının madde temin yeri ve kullanma nedeni sorgulandığında; arkadaş etkisi ve merakın önemli olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu kişilerin çoğunluğunun herhangi bir tedavi almadığı ve madde kullanımı ile ilgili suç işlemediği belirlenmiştir. Çalışma popülasyonumuzda çoğunlukla esrar kullanıcıları olduğundan bu kişiler muhtemelen esrar kullanımını daha zararsız görmekte ve bu maddeyi kolay ve ucuz temin ettikleri içinde herhangi suça yönelim söz konusu olmamış olabilir.

Madde bağımlıları trafik kazaları, intiharlar, şiddet, istenmeyen gebelikler, güvensiz seks gibi diğer riskli davranışlarda bulunma açısından risk altındadırlar. Uyuşturucu madde kullanımının önemli tehlikelerinden biri de bu kişilerin başta HIV/AIDS olmak üzere CYBH'a yakalanmaları ve bu hastalıkları topluma yaymalarıdır. Bunların önlenmesi için öncelikle gençler ve yüksek risk grubundaki kişiler ile tüm toplumun bilgilendirilmesi ve farkındalık oluşturulması gerekmektedir. Yapılan çalışmalarda cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda riskli davranışlar gösteren grupların HIV/AIDS ve diğer cinsel yolla bulaşan hastalıkları yeterince bilmedikleri ve bu hastalıklardan korunmak için gerekli önlemleri almadıkları görülmektedir (13, 18, 19). Çalışmamızda uyuşturucu madde kullanıcılarının çoğunluğunun HIV/AIDS'in bulaşıcı olduğunu, cinsel ve kan yolu ile bulaştığını bilmelerine karşın, diğer bulaş yollarını, tedavisini ve korunma ile ilgili bilgilerinin ise düşük olduğu görülmüştür. Uyuşturucu madde bağımlılarıyla yapılan bir çalışmada Hariri ve ark. (9) en fazla bilinen cinsel yolla bulaşan hastalığın AIDS olduğunu belirlerken, diğer CYBH'ın bilinme oranını ise düşük olarak saptamışlardır. HIV/AIDS ile ilgili ülkemizde yapılan diğer çalışmalarda da CYBH içinde en çok bilinen hastalık AIDS olmuştur (12, 20-22). Ancak yine de bu çalışmaların çoğunda

Tablo 2. Uyuşturucu madde kullanıcılarının madde kullanım bilgileri

Madde kullanım bilgileri	Sayı	%	X ²	P
Uyuşturucu madde kullanmadan önce yasal madde kullanımı			108,503	<0,001
Var	140	92,7		
Yok	11	7,3		
Uyuşturucu maddeye başlamadan önce kullanılan yasal maddeler			80,757	<0,001
Sigara ve alkol	95	67,8		
Sigara	34	24,3		
Alkol	11	7,9		
Şu an kullanılan yasal ve yasal olmayan maddeler *			127,895	<0,001
Esrar	111	92,5		
Sigara	92	76,7		
Alkol	87	72,5		
Sentetikler (Captagon, Ekstasy, LSD)	42	35,0		
Morfin-Eroin	30	25,0		
Kokain	11	9,2		
Yasal olmayan maddelerin kullanım sıklığı			71,616	<0,001
Hergün	60	39,7		
Haftada 1-3 Kez	48	31,8		
Ayda 1-3 Kez	25	16,6		
Yılda 1-3 Kez	13	8,6		
Belirsiz	5	3,3		
Yasal olmayan madde kullanmaya başlama yaşı			89,894	<0,001
10-14 yaş	31	20,5		
15-18 yaş	67	44,4		
19-25 yaş	42	27,8		
26-30 yaş	5	3,3		
31-35 yaş	6	4,0		
Yasal olmayan maddeyi temin yolu*			73,264	<0,001
Arkadaş	97	64,2		
Yabancı kişi	58	38,5		
Aile ve akraba	8	5,3		
Çevresinde yasal olmayan madde kullanım durumu*			83,545	<0,001
Arkadaşlarda	135	89,4		
Aile ve akraba	75	59,7		
Komşularda	44	29,1		
İşyerinde	36	23,8		
Yasal olmayan madde kullanma nedenleri*			17,182	0,002
Merak	75	49,7		
Arkadaş etkisi	66	43,7		
Eğlenmek için	56	37,1		
Sıkıntıdan	56	37,1		
Aile sorunları	23	15,2		
Yasal olmayan madde kullanımı ile ilgili tedavi görme durumu			101,828	<0,001
Tedavi Görmemiş	138	91,4		
Tedavi Görmüş	13	8,6		
Yasal olmayan madde Temini İçin Suç İşleme Durumu			80,132	<0,001
Suç işlenmemiş	131	86,8		
Suç işlenmiş	20	13,2		

*Bu sorularda birden fazla seçenek işaretlenmiştir

Tablo 3. Uyuşturucu madde kullanıcılarının HIV/AIDS hakkındaki bilgileri

HIV/AIDS hakkındaki bilgi durumu	Biliyor		Bilmiyor		X ²	P
	n	%	n	%		
Bulaşıcı olduğunu	139	92,1	12	7,9	105,139	<0,001
Cinsel ilişki ile bulaştığını	140	92,7	11	7,3	108,503	<0,001
Kan yolu ile bulaştığını	130	86,1	21	13,9	77,245	<0,001
Hasta olan kişinin organ nakli ile bulaştığını	108	71,5	43	28,5	27,126	<0,001
Aynı enjektör ve tıraş bıçağı ile bulaştığını	106	70,2	45	29,8	23,841	<0,001
Yanaktan yanağa öpüşmekle bulaşmadığını	106	70,2	45	29,8	23,841	<0,001
Anneden çocuğa gebelik/emzirme sırasında bulaştığını	97	64,2	54	35,8	11,682	0,001
Diş çekimi, manikür, pedikürde kullanılan aletlerle bulaştığını	88	58,3	63	41,7	3,815	0,051
Hapşırma ve öksürme ile bulaşmadığını	77	51,0	74	49,0	0,026	0,871
Solunum yolu ile bulaşmadığını	77	51,0	74	49,0	0,026	0,871
Gıdalar ve içme suyu ile bulaşmadığını	75	49,7	76	50,3	0,000	1,000
Aynı tuvalet ve banyo kullanımını ile bulaşmadığını	74	49,0	77	51,0	0,026	0,871
Dövme ile bulaştığını	64	42,4	87	57,6	3,205	0,073
Sivrisinek, böceklerin ısırmasıyla bulaşmadığını	43	28,5	108	71,5	27,126	<0,001
Hasta olan kişinin organ nakli ile bulaştığını	108	71,5	43	28,5	27,126	<0,001
Hastalık belirtilerini	26	17,2	125	82,8	63,603	<0,001
Tedavisinin mümkün olmadığını	55	36,4	96	63,6	10,569	0,001
Aşısının olmadığını	45	29,8	106	70,2	23,841	<0,001

Tablo 1-3'deki tüm değişkenlerin dağılımının homojenliği MedCalc paket programı kullanılarak test edildi. Tüm değişkenler göz önüne alındığında dağılımın genellikle homojen olmadığı belirlendi (p<0.05).

bu hastalıkla ilgili bilgi düzeyleri yeterli düzeyde değildir ve birkaç bulaş yolunu bilme ile sınırlı kalmaktadır (11, 23). Ayrıca HIV/AIDS konusunda yüksek risk grubunu oluşturan uyuşturucu madde kullanıcılarının bilgilerine yönelik ülkemizde yeterli veri bulunmamaktadır. Bütün bu sonuçlar, öncelikle yüksek riskli grupların HIV/AIDS konusunda eğitime ihtiyaçları olduğunu göstermektedir.

Araştırma grubumuzdaki kişilerin HIV/AIDS ile ilgili bilgi kaynakları incelendiğinde, en çok bilgi edinmenin basın yoluyla olduğu, okul ve sağlık çalışanlarından elde edilen bilginin ise düşük olduğu saptanmıştır. Yapılan pek çok çalışmada da medyanın özellikle televizyonun HIV/AIDS hakkında bilgi edinmede önemli bir rol üstlendiği belirtilmektedir (12, 20, 24, 25). Ancak basın bilgi kazandırmada etkili olmakla birlikte, bu yayınların sürekli olmaması, içeriğinin daha sınırlı olması, çoğunluğunun reklam içinde verilmesi ve kısa bilgiler şeklinde sunulması bilgi düzeyini kısıtlamaktadır. Bu nedenle aile ortamında ebeveynlerin ve öğrenim yaşantısında okulların cinsel sağlık ve güvenli seks konusunda adölesanları bilgilendirmeleri önem taşımaktadır.

Sonuç

Sonuçlarımız ilimizde uyuşturucu madde kullanıcılarının en sık esrar kullandığını, madde kullanımında arkadaş çevresinin önemli bir faktör olduğunu, HIV/AIDS'in bulaşma yollarına ait bilgilerinin yeterli olmadığını, bilgi edinmede sağlık personeli ve okulların yetersiz kaldığını göstermiştir. Ulusal düzeyde etkili eğitim programlarının toplumun her kesimine uygulanması (ilkokul ve lisede

zorunlu ders müfredatı içinde, üniversite de seçmeli ders olarak, halka yönelik panel, seminer ve konferanslar şeklinde) ve sürekliliğinin sağlanması, yüksek risk gruplarına eğitim verilmesi, tedavi merkezlerinde bilgilendirme eğitimlerinin yapılması, üniversite veya benzeri kurumlarda topluma danışmanlık hizmeti verecek merkezlerin oluşturulması HIV/AIDS ve diğer CYBH'ı önlemede faydalı yaklaşımlar olabilir.

Conflict of Interest

No conflict of interest was declared by the authors.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Authors' contributions: Conceived and designed the experiments or case: GB, AU. Performed the experiments or case: GB ve AU. Analysed the data: GB ve AU. Wrote the paper: GB. All authors have read and approved the final manuscript.

Çıkar Çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Hakem değerlendirmesi: Bağımsız hakemlerce değerlendirilmiştir.

Yazar katkıları: Çalışma fikrinin tasarlanması: GB, AU. Anketlerin hazırlanması ve uygulanması: GB ve AU. Verilerin analizi: GB ve AU.

Yazının hazırlanması: GB. Tüm yazarlar yazının son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

- Doğanavşargil Ö, Sertöz ÖÖ, Coşkunol H, Şen G. EÜTF Psikiyatri ana-bilim dalı bağımlılık tedavi biriminin hasta verilerinin on yıllık geriye dönük olarak incelemesi: Madde kullanan hastaların sosyodemografik özellikleri. *Bağımlılık Dergisi* 2004; 5(3): 115-20.
- Ögel K, Çorapçıoğlu A, Tot Ş, Doğan O. Türkiye’de ortaöğretim gençliği arasında ecstasy kullanımı. *Bağımlılık Dergisi* 2003; 4(2): 67-71.
- Ögel K, Tamar D, Evren C, Çakmak D. İstanbul’da lise gençleri arasında sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı. *Klinik Psikiyatri* 2000; 3; 242-5.
- Koçak N. Madde Bağımlılığına Sosyal Yaklaşımlar. http://www.tubim.gov.tr/Dosyalar/Makaleler/Makale_Sosyal.pdf. Erişim tarihi: 16.05.2013.
- Özkaya Şahin G, Başaran Çalık N, Ünal S. HIV bulaş yolları ve hızları. *Türk HIV/AIDS Dergisi* 2005; 8(1): 5-12.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Eğitimi Genel Müdürlüğü Eğitimciler İçin Eğitim Rehberi, Üreme Sağlığı Modülleri. Ankara, 2008. http://www.rsm.gov.tr/sbegitim/ekitap/02_%20ureme_sagligi.pdf
- Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı, Sağlık Sektörü için Ulusal Stratejiler ve Eylem Planı 2005-2015. T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Ankara, 2005. <http://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/a%C3%A7sap9.pdf>
- Türkiye’de Cinsel Yolla Bulaşan Önemli Enfeksiyonlar ve HIV ile İlgili Hizmet Araştırması. Technical Assistance Deltur/2006/116-986. Özet Rapor. Nisan 2007.
- Hariri AG, Karadağ F, Aksoy M. Eroin Bağımlılığı ve iki uçlu duygudurum bozukluğu olan hastalarda cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı farkındalık düzeylerinin karşılaştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2004; 5: 107-13.
- Bulduk S, Esin N, Umut N. Adölesanların HIV/AIDS bilgi düzeyleri ve hastalığa karşı ön yargıları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi* 2006; 15(8): 139-43.
- Özdemir L, Ayvaz A, Poyraz Ö. Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi düzeyleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2003; 25(1): 10-4.
- Gökengin D, Yamazhan T, Ozkaya D, Aytuğ S, Ertem E, Arda B, et al. Sexual knowledge, attitudes, and risk behaviors of students in Turkey. *J Sch Health* 2003; 73(7): 258-63. **[CrossRef]**
- Çötelci Öcal B, Börekçi G. Genelevde çalışan kadınların ve ev kadınlarının cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi düzeylerinin anksiyete ile ilişkisi. *Erciyes Tıp Dergisi*, 2007; 29(6): 456-66.
- Toprak S, Doğru AÖ, Gümüş B. Türkiye’de uyuşturucu madde suçları ve sosyodemografik özellikleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2010; 32(1): 19-25.
- Aktaş EÖ, Koçak A, Şenol E, Yemişçigil A, Coşkunol H, Erbaş K, ve ark. Ege Bölgesinde ele geçirilen narkotik maddeler ve madde bağımlılarının incelenmesi. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp* 2006; 3(1): 13-24.
- Dışişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve UNODC. Türkiye’de sağlık hizmetleri, eğitim ve toplumsal girişimle madde kullanımının önlenmesi madde kullanımı üzerine ulusal değerlendirme çalışması 2003. Altı büyük şehirden elde edilen sonuçlar, Ankara, 2003.
- Bilir N, Doğan BG, Yıldız AN. Sigara içme konusundaki davranışlar ve tutumlar, Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı Yayın No: 7, Ankara, 1997.
- Yamazhan T, Taşbakan Mİ, Pullukçu H, Şenol Ş, Yolasığmaz G, Padır İ, ve ark. İzmir genelevinde çalışan seks işçilerinin HIV/AIDS ve diğer cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar konusunda bilgi düzeyleri ile tutum ve davranış modelleri. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi* 2009; 29(4): 946-51.
- Tokuç B, Gül H, Eskioçak M, Ekuklu G. Edirne genelevinde çalışan kadınların cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar konusunda bilgi, tutum ve davranışları. *Toplum Hekimliği Bülteni* 2006; 25(1): 27-32.
- Türkyılmaz AS, Ünal T, Civelek HY. HIV/AIDS’e İlişkin Bilgi. *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması* 2003, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara, 2004.
- Açıkel CH, Babayiğit MA, Kılıç S, Hadse M, Bakır B. Genç erişkin erkeklerin cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda bilgi düzeyleri. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni* 2005; 4(1): 16-24.
- Aras S, Orcin E, Ozan S, Semin S. Sexual behaviours and contraception among university students in Turkey. *J Biosoc Sci* 2007; 39(1): 121-35. **[CrossRef]**
- Kılıç S, Açıkel CH, Kır T, Oğur R, Uçar M. Sağlık astsubay meslek yüksek okulu öğrencilerinin HIV/AIDS hakkındaki bilgi düzeyleri ve tutumları. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 2004; 3(6): 111-8.
- Güler N, Bekar M, Ulusoy H. Lise öğrencilerinin HIV/AIDS konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Türk HIV/AIDS Dergisi* 2004; 7(3): 87-91.
- Koç Z, Sağlam Z. Üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve aile planlaması ile ilgili bilgi ve görüşlerinin belirlenmesi. *Türk HIV/AIDS Dergisi* 2006; 9(2): 47-60.